

OBJEV OJEDINĚLÉHO OHRAZENÉHO SÍDLIŠTĚ Z MLADŠÍ DOBY BRONZOVÉ PŘI ARCHEOLOGICKÉM VÝZKUMU VE SKOROTICÍCH U ÚSTÍ NAD LABEM

Aleš Káčerik

Zájmová oblast leží přibližně 3 km od podhůří Krušných hor, v koridoru jedné z větví pravěké až vrcholně středověké dálkové komunikační trasy označované v celé své délce jako Srbská cesta a v její závěrečné etapě přes Krušné hory jako stezka Chlumecká. Tato konkrétní větev Chlumecké stezky se ve vrcholném středověku a raném novověku též nazývala Solnou cestou.

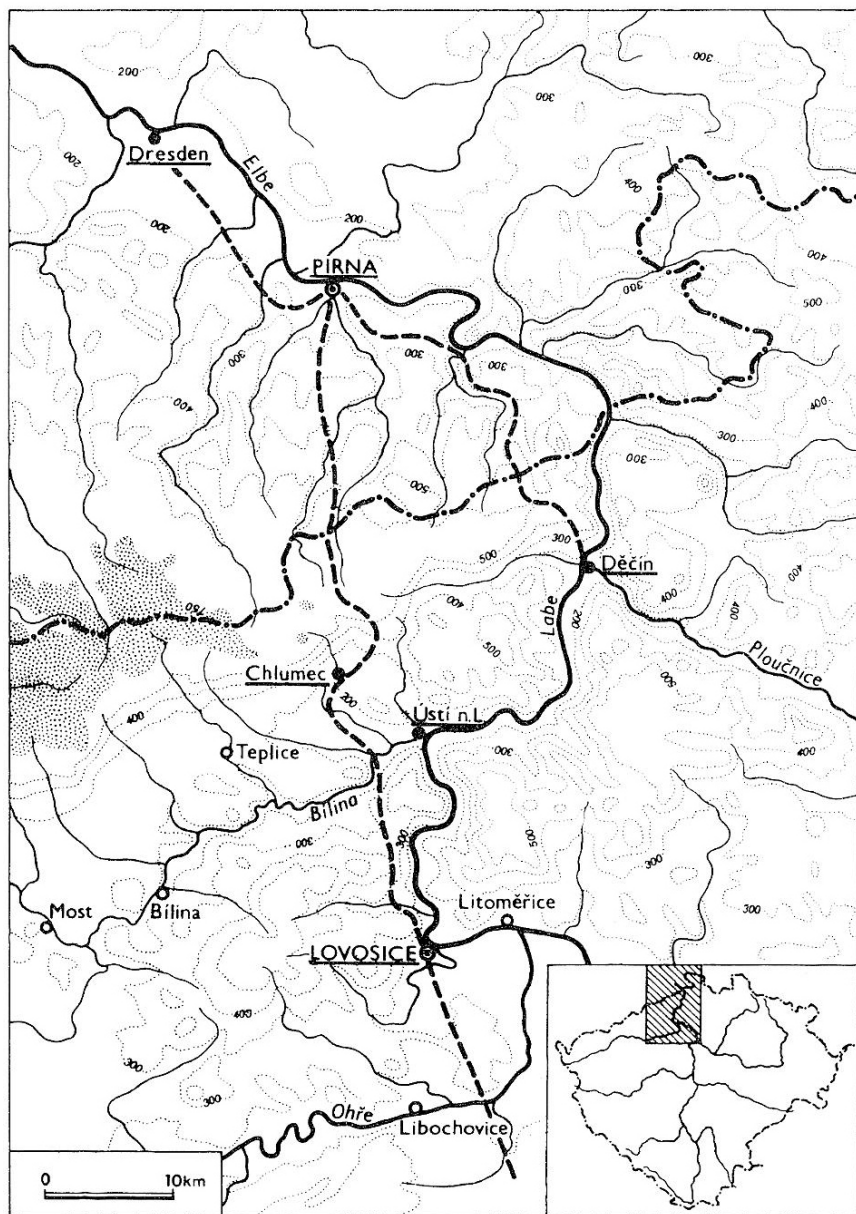
Krátce k dějinám archeologického poznávání lokality

Z pohledu archeologického poznání byly naše poznatky o Skoroticích téměř až do roku 2014 velmi kusé až fragmentární. Z archeologických dohledů při stavbách podzemních inženýrských sítí, které byly vesměs negativní, jsme neměli určitější představu o intenzitě zdejšího osídlení. Respektive jsme o něm neměli vůbec žádné poznatky. Po roce 2014 se začalo poznávání lokality proměňovat. Lokalitě začala být postupně věnována zvýšená a systematictější pozornost, která pramenila z tušení poměrně velkého archeologického potenciálu, který nebyl dosud náležitě docenován.

Z terénní rekognoscace – povrchových sběrů, pozitivních zjištění při pravidelných kontrolách nových staveb rodinných domů – vyplynulo, že zájmová oblast byla s jistotou osídlena již v období neolitu (v kultuře s lineární a vypíchanou keramikou – 5 500 až 4 500 př. n. l.), v době komplexu kultur popelnicových polí (1 200 až 850 př. n. l.) a patrně též v období mladšího pravěku (v mladší době halštatské či v době římské – 700 př. n. l. až 400 n. l.). V lokalitě se dlouho nedařilo zachytit zahloubené archeologické situace. Stav se však výrazně změnil až během roku 2019.

Okolnosti předcházející zahájení výzkumu

Velká část katastru Skorotic, situovaného nedaleko od centra krajského města Ústí nad Labem, je v posledních letech zasažena poměrně bouřlivou výstavbou nových rodinných domů, které vznikají v mnoha případech bez ohlášení organizacím archeologické památkové péče. Majoritním vlastníkem rozsáhlého rozparcelovaného území určeného k budoucí zástavbě je nepodnikající fyzická osoba (pan P. Ryšavý).

Suchozemské varianty tzv. Chlumecké stezky na české i německé straně pásma Krušných hor (volně převzato od Salač 1997, s. 482, obr. 7)

Panoramatický pohled na lokalitu ve směru k obci Strážky při úpatí Krušných hor
(snímek z dronu, autor D. Zaur)

Podnětem k zahájení záchranného archeologického výzkumu byl záměr vybudovat páteřní síť inženýrských sítí (kanalizačního a vodovodního řadu a obslužné komunikace) k celkem 66 budoucím rodinným domům. Osobou investora byl stavebník pan Petr Ryšavý, který se obrátil na Muzeum města Ústí nad Labem s požadavkem na zajištění výzkumu.

První etapa výzkumu spočívající v odborném dohledu – kombinovaném s archeologickou exkavací – byla prováděna od začátku července 2019 pod vedením archeologa L. Rypky z Muzea města Ústí nad Labem s tím, že práce byly náhle přerušeny v polovině srpna 2019. Stavebník, zprvu vnímaný jako právnická osoba hradící náklady za provedení výzkumu, po zjištění vysokého množství objevených pozitivních nálezových situací a s tím souvisejících vysokých finančních nákladů nepřistoupil na smluvní podmínky o archeologickém výzkumu s Muzeem města Ústí nad Labem.

Ověřením právního statutu stavebníka bylo nakonec zjištěno, že **stavebníkem je „fyzická osoba nepodnikající“**, který ze zákona o státní památkové

pěči **není povinen hradit náklady za provedení výzkumu**. Vzhledem k vyčerpání finančních prostředků pro rok 2019 z fondu Národního památkového ústavu v Ústí nad Labem, určeného především na archeologii „neinvestičních“ stavebních akcí (především rodinných domů) se stavebník pan P. Ryšavý postupně obrátil také na další oprávněné organizace s územní působností v Ústeckém kraji. Veškeré oslovené oprávněné organizace byly však natolik kapacitně a časově vytíženy a navíc by na ně spadlo břemeno úhrady nákladů za výzkum, že byly de facto okolnostmi přinuceny odmítnout výzkum provést.

Stavebníkovi se nakonec po zdlouhavých jednáních podařilo dohodnout zajištění výzkumu se společností Archeo Sever o. p. s. Vzhledem k tomu, že financování nákladů výzkumu šlo tzv. k tíži provádějící organizace, byl zaveden

Pohled na část skryté plochy s lineárním útvarem (hliněným sypaným valem doplněným palisádou?), zvýrazněným černou linií (snímek z dronu, D. Zaur, upraveno autorem)

Detailní záběr na nálezovou situaci zahloubení interpretovaného jako pozůstatek po vyvýšené pozorovací/strážní věži v linii ohrazení sídliště z mladší doby bronzové (snímek z dronu, D. Zaur, upraveno autorem)

mimořádný režim tzv. nouzového archeologického výzkumu. Ten lze optikou běžné praxe vnímat jako zcela nestandardní a v zásadě výjimečný postup. Vzhledem k limitovanému objemu finančních zdrojů provádějící organizace byl vedoucí výzkumu nucen použít takových archeologických metod, které by v maximální možné míře vytěžily informace z naleziště. Pokračování výzkumu – 2. etapy – se nakonec s úspěchem znovu rozeběhlo během teplotně příznivých dní od poloviny října roku 2019 a bylo zdárně ukončeno s nástupem mrazivých dní na konci téhož měsíce 2019.

Předběžné vyhodnocení dosavadních výsledků výzkumů

V první etapě záchranného archeologického výzkumu realizovaného Muzeem města Ústí nad Labem bylo odkryto více než 120 pozitivních nálezových situací, v převážné většině v podobě drobných kulových nebo „tyčových“ či „plotových“ jamek se světle šedou výplní s četnými mikrouhlíky, které mohly být stopami po částech dřevěných nadzemních staveb či ohrazení. Ze všech

situaci se rozměrově vymykalo pouze jedno členitější tzv. soujámí s menšími zahloubeními, jehož interpretace byla zpočátku velmi obtížná. K objasnění významu a smyslu této větší zahloubené jámy výrazně napomohlo až provedení 2. etapy výzkumu.

Po zemních pracích prováděných během 2. etapy výzkumu jsme za pomoci svahovací lžice bagru nechali odstranit přibližně 20–30 cm vrstvu, pod níž jsme v geologickém podloží identifikovali přibližně 80 až 100 m dlouhý palisádový útvar (průměrné šířky kolem 1 m; mělký, s hloubkou do 20 cm), vně místy lemovaný kúlovými jamkami. V minulosti mohla tato lineární struktura představovat poměrně nízký, hlínou sypaný val, který mohl vymezovat obytný areál vůči ostatním aktivitám (např. výrobním, obchodním apod.).

Největším překvapením se poté stalo odkrytí většího vějířovitého zahloubení v linii útvaru, předběžně interpretovaného jako nároží vyvýšené pozorovací/strážní věže. Půdorysně byla tato nálezová situace velmi podobná situaci zachycené v 1. etapě výzkumu. Situaci lineárního útvaru a „nároží“ věže vzhledem k velmi malému počtu zachycených zlomků keramického materiálu lze datovat jen obtížně. O něco více střepového materiálu přinesl výzkum zásobní jámy v jiné části zkoumané plochy. Několik lépe datovatelných zlomků nádob, kde určujícím klíčem je profilace nádoby a způsob provedení výzdoby, **lze pravděpodobně zařadit do lužické kultury**, která byla tehdy součástí **okruhu popelnicových polí mladší až pozdní doby bronzové v severozápadních Čechách (1200–850 př. n. l.)**.

Tuto předběžnou dataci chceme ještě ověřit a zpřesnit metodou radio-karbonového datování vybraných vzorků hlíny z archeologických objektů. Nutno podotknout, že datování bude mít smysl pouze tehdy, pokud se nám v případě šťastné shody okolností podaří po rozplavení těchto zemin nalézt zuhelnatělé obilky (např. pšenice apod.), které jsou pro tento typ datování nejvěrohodnějším materiálem s vysokou vypovídací hodnotou.

Závěrečné shrnutí

Podíváme-li se souhrnně na dosud získané poznatky ze Skorotic u Ústí nad Labem a zasadíme-li je do kontextu současného stavu poznání problematiky mladší a pozdní doby bronzové v severozápadních Čechách, můžeme hovořit o objevu zatím dosud nepoznaného typu sídlištních aktivit. Na základě archivních rešerší archeologických pramenů a příslušné odborné literatury si dovoluujeme předběžně tvrdit, že zjištěný typ sídelního areálu (ohrazený sypaným hliněným valem v kombinaci s palisádou a možná i pozorovacími/strážními věžemi) je v této periodě doby bronzové v regionu severozápadních Čech zcela výjimečný případ, postrádající prozatím srovnatelnou paralelu.

Poděkování

Autor by chtěl velmi rád poděkovat kolegyni E. Wiesnerové a kolegovi L. Rypkovi za některé cenné poznámky k obsahové části tohoto článku. Poděkování za vyhotovení kreseb artefaktů náleží rovněž L. Marksovi. Dále by chtěl autor poděkovat za nezištnou pomoc kolegovi D. Zaurovi při aplikaci bezpilotního snímkování celé zkoumané lokality pomocí dronu a také za jím provedený detektorový průzkum. D. Zaur dlouhodobě spolupracuje s mnoha archeologickými institucemi nejen v Ústeckém kraji. Bez jeho nezištné nabídky spolupráce a také bez poskytnutí jeho vlastního technického vybavení by nemohly vzniknout tak působivé záběry lokality z ptáčích perspektiv.

Literatura a prameny:

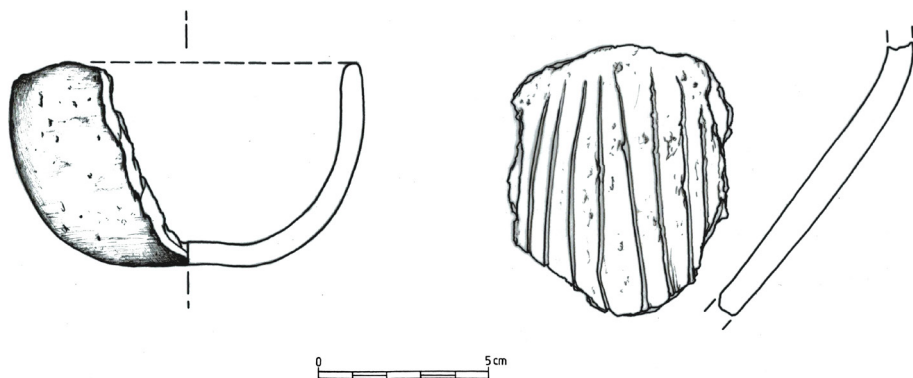
Kuna M., Němcová A. (ed.) (2012): Výpověď sídlištního odpadu. Nálezy z pozdní doby bronzové v Roztokách a otázky depoziční analýzy archeologického kontextu. Archeologický ústav, Praha.

Plešl E. (1961): Lužická kultura v severozápadních Čechách, Praha.

Salač V. (1997): Význam Labe pro česko-saské kontakty v době laténské (Úvod do problematiky). Archeologické rozhledy 49/4, 462–494.

Elektronický zdroj:

<https://library.upol.cz/ar1-upol/cs/csg/?repo=upolrepo&key=70321511768> (dostupné dne 15. 4. 2020; Pravěk a protohistorie východní části Krušných hor, autor P. Vágner – zveřejnění shrnutí a katalog nálezů).

Kresebná rekonstrukce nejreprezentativnějších dochovaných archeologických nálezů (část nezdobené misky a větší keramický střep s typickou výzdobou svislým rýhováním, kresba L. Marks)